



Klage på vedtak om å fjerne Risendammen i Marker kommune

Viser til Norges vassdrags- og energidirektorats vedtak om å rive Risendammen i Marker kommune, Viken fylke. NVE-Ref. 202103078-5 datert 22.10.2021.

En senkning av vannspeilet til kote 188,5, dvs. ca. 3 – 3,5 m lavere enn dagens nivå, vil ha store negative konsekvenser for artsmangfoldet, friluftslivet, biologisk mangfold, samt at det vil føre til utslipp av klimagasser og naturens vannmagasinkapasitet reduseres.

Konsekvenser for biomangfold, miljø og klima

- Senkningen vil føre til at flere av de relativt få, produktive gruntvannsområdene i Risen tørregges. Dette er viktige leveområder for fisk, planter og evertebrater. Det er en bestand av abbor og gjedde i vannet, ørret finnes bare i Risenelva. Det hekker fiskemåke (rødlistet som nær truet NT) og storlom i sjøen, og det har tidligere hekket fiskeørn (NT) i Ørnevikene. Viktigst er det at det er en liten bestand med edelkreps i Risen. Denne arten er rødlistet som sterkt truet (EN), og en senkning av sjøen vil ha store negative konsekvenser for arten.
- Norconsult konkluderer som følger under tema Naturmiljø: «Påvirkning av en nedlegging av dammen for naturmiljøet vurderes å være Liten negativ». Denne vurderingen synes svakt faglig begrunnet. Gruntvannsområdene i sjøen er svært viktige for sjøens produksjonsevne. På grunn av dårlig sikt i vannet (mye humussyrer), er sjøens biologiske produksjonsevne knyttet til de øverste 1 - 3 m. En senkning av sjøen med 3 - 3,5 m vil derfor ha meget stor innvirkning på det biologiske mangfoldet. På lang sikt (mange år) vil de tørrlagte gruntvannsområdene forhåpentligvis bli erstattet med nye gruntvannsområder, men uansett vil sjøarealet bli redusert. Hvilken betydning dette får for sjøen er ikke utredet i Norconsults rapport. Det kan etter vår vurdering ikke forsvares å utsette det biologiske mangfoldet i sjøen for en slik biologisk katastrofe, bare for å spare inn på utgiftene en høyere terskel vil medføre.
- En senkning av vannstanden som beskrevet vil føre til at store mudderområder blottlegges og biologisk materiale som er bundet i mudderet vil frigjøres når det kommer luft til, den samme effekten som ved drenering av myr. Det kan også ha dannet seg metangass i sedimentene som også vil frigjøres ved en permanent senkning.
- Strendene langs Damvannet og Store Risen består i dag vesentlig av sten, grus og berg. Størstedelen av strendene er av bølgene vasket helt rene for løsmasser. En permanent senkning til kote 188,5 vil blottlegge store mudderområder hvor mudderet straks vil bli påvirket av bølgene og vasket bort. Dette vil føre til tilslamming og økt turbiditet i vannet. Dette vil trolig pågå i flere år og vil høyst sannsynlig medføre negative konsekvenser for vannkvaliteten både i sjøen, i Risenelva, i Vegatjenn og videre nedover i Haldenvassdraget.

Konsekvenser for friluftslivet

- Risen, med Damvannet, er et kvalitativt viktig friluftsområde. Det er et av de få omtrent helt stille områdene i Østfold, og hvor det ikke er åpen bilvei fram til vannet. Selv om det ikke er et kvantitativt viktig friluftslivsområde, er det på grunn av sin



spennende natur (nesten hele vestsiden av Risen er et naturreservat) et svært viktig område som svært mange, både lokalt og regionalt har et forhold til.

- Ved en senkning på 3 – 3,5 m, vil den eksponerte strandlinja og de tørrlagte gruntvannsområdene gro til med pionérvegetasjon (krattskog), som både vil være til hinder for friluftslivet og for sportsfisket.
- Senkningen til kote 188,5 vil gjøre det vanskelig, om ikke umulig å passere sundet mellom Damvannet og Store Risen med båt.
- Risen, med skogene omkring, er et av de mest intakte og mest verdifulle skogområdene i Østfold, noe som bl.a. har resultert i at omtrent hele vestsiden av Store Risen nå er vernet som naturreservat. Se en film fra Risen her:

<https://youtu.be/195EI7ViXfA>

Naturvernforbundet setter spørsmålstegn ved den faglige kvaliteten til konsekvensvurderingen av tiltaket som er utarbeidet av Norconsult, hvor de konkluderer med at senkningen sitat: «...ikke vil føre til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser.»

At hverken Marker kommune, Viken Fylkeskommune eller Statsforvalteren i Viken har signalisert at de har noen problemer med den avgjørelsen kan bare forstås på bakgrunn av at høringen var lagt til sommermånedene!

Å senke den 4,2 km lange sjøen Risen med 3 – 3,5 m, med alle de negative konsekvensene for både friluftsliv og biologisk mangfold dette vil medføre, er et vedtak som ikke hører hjemme i dette årtusenet.

Dersom den eksisterende dammen ikke holder rent sikkerhetsmessig, så bør dammen heller forsterkes eller det bør lages en terskel med betong som etablerer et nytt fast vannivå 1 – 1,5 m under dagens øvre reguleringshøyde. Dette vil være tilfredsstillende da sjøen relativt sjelden ligger på full reguleringshøyde om sommeren.

Vennlig hilsen

Håkon Borch (leder)



Risenvassdraget ligger helt NØ i Marker kommune, Viken, og består av sjøene Vesle Risen, Store Risen, Damvann og Vegatjern. Risenelva renner ut av Damvannet og munner ut i Rødenessjøen ved Kroksund.

Vedlegg 1 – bilder av Risendammen tatt 30.10.2021



Risendammen sett nordfra - fra Damvannet. Dammen ble bygget i år 1900, men det har vært fløtet tømmer i Risenelva siden 1600-tallet, så det har høyst sannsynlig vært en dam her også lenge før denne ble bygget. Foto: Ola Wergeland Krog 30.10.2021.



Risendammen. Hit gikk den første telefonlinja i Rødenes. Den var først og fremst satt opp for å kunne gi beskjed om å stoppe påslepp av mer tømmer, når tømmer hadde vaset seg nedover i elva under tømmerfløtningen. Foto: Ola Wergeland Krog 30.10.2021.

Vedlegg 1 – bilder av Risendammen tatt 30.10.2021



Risendammen er 4 m høy og 20 m lang. Foto: Ola Wergeland Krog 30.10.2021.



Prestveien gikk over elva her. Helt fram til midten av 1800-tallet var Prestveien hovedveien mellom Rødenes og Rømskog, men er i dag bare en merket sti. Foto: Ola Wergeland Krog 30.10.2021.

Vedlegg 1 – bilder av Risendammen tatt 30.10.2021



Dammen ble restaurert for ca. 10 år siden. Den er i meget god stand og det er ingen lekkasjer mellom steinene eller på sidene. Reguleringshøyden er 4 m og dammen har stått imot vanntrykket i 120 år. Det virker derfor noe underlig at NVE, etter en kontroll i 2019, konkluderte med at dammen ikke er sikker før vannstanden er senket 3 – 3,5 m. Foto: Ola Wergeland Krog 30.10.2021.

SITUASJONSKART

Gnr/Bnr/Fnr: 1/39_Rekonstruksjon

Adresse: Risenveien 356, 1870 Ørje

Dato: 04.12.2019

Målestokk: 1:750

Avd.Ingeniør: Kjell Roger Ruud

Vår referanse: Ola Martin Wergeland Krog

MARKER
KOMMUNE



Det tas forbehold om eventuelle mangler. Eiendomsgrensene er ikke rettsgyldige.